

ТВЕРДОХЛІБ М. М., асп.; ГОМЕЛЯ М. Д., д.т.н., проф.; ХОХОТВА О. П. к.т.н., докторант
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІОНООБМІННИХ ФІЛЬТРІВ ДЛЯ ВИЛУЧЕННЯ ЗАЛІЗА З ВОДИ

Вивчено вилучення іонів заліза з води на іонообмінних фільтрах. Установлено, що катіоніти в кислій і сольовій формах сорбують іони заліза з води за низьких концентрацій у присутності іонів жорсткості. У разі застосування аніонітів у ClO_2^- і MnO_4^- -формах відбувається ефективне вилучення заліза (II) завдяки його окисленню й переведенню в нерозчинний у нейтральному середовищі гідроксид заліза (III). Визначено окислювальну здатність аніоніту АВ-17-8 у ClO_2^- і MnO_4^- -формах.

Ключові слова: знезалізнення води, іонний обмін, катіоніт, аніоніт, окислення, фільтрування.

© Твердохліб М. М., Гомеля М. Д., Хохотва О. П., 2016.

Постановка проблеми. Грунтові та артезіанські води можуть містити йони заліза (II) і марганцю. Їхня присутність обумовлена розкладом органічних речовин в ґрунтах на глибині 20...100, іноді до 300 м. У поверхневих водах іони заліза можуть бути присутніми внаслідок евтрофікації водойм [1]. У водопровідних мережах вода часто забруднюється йонами заліза в концентраціях, що перевищують допустиму норму, через корозію сталевих труб у присутності активного хлору. Тому питання очищення чи доочищення води від іонів заліза є актуальним.

Аналіз попередніх досліджень. Типові технології знезалізнення води описані в посібниках і підручниках, рекомендації з очищення води від заліза – у нормативних документах з проектування очисних споруд. Проте повністю проблему не вирішено. Тому відомо багато праць, в яких описано очищення води від іонів заліза й марганцю сорбуванням [2], іонним обміном [3, 4], баромембранними методами [5, 6], аеруванням і фільтруванням [7, 8], каталітичним окисленням та електрокоагулюванням [9, 10], фільтруванням крізь комбіноване завантаження [11, 12].

Найпростішим методом знезалізнення води є окислення форми Fe^{2+} до Fe^{3+} із подальшим гідролізом останнього в нейтральному середовищі (гідроліз іонів заліза (III) починається, коли $\text{pH} = 5$). Малорозчинний гідроксид заліза (III) вилучають відстоюванням і фільтруванням [7, 8]. Проте за певних умов утворюються золі $\text{Fe}(\text{OH})_3$ колоїдного ступеня дисперсності, що легко проникають крізь механічні фільтри, іноді переходячи в розчинний стан (наприклад, під час хімічного аналізу, підкислення середовища тощо). У слабкокислому середовищі залізо (III) відновлюється до заліза (II), стаючи водорозчинним у нейтральному середовищі. У присутності органічних сполук залізо (II) утворює комплекси й не окислюється киснем та активним хлором, особливо із зниженням pH .

Недоліком баромембранних процесів – зворотного осмосу та нанофільтрування [5, 6] є утворення сольових концентратів, які складно утилізувати. До того ж, за наявності іонів заліза у воді вони під час окислення й гідролізу утворюють осади на поверхні мембран, що призводить до їхнього отруєння й різкого зменшення продуктивності. Тому застосування мембран можливе лише після попереднього оброблення води. Але окислення перед фільтруванням ускладнює технологію та є причиною відмови від таких схем.

На локальних станціях очищення води, в індивідуальних господарствах і побуті перевагу надають іонному обміну й фільтруванню крізь комбіноване завантаження [11, 12]. Воду фільтрують крізь іоніт, суміш іонітів чи суміш іонітів, сорбентів і фільтрувального завантаження, отримуючи воду заданої якості. Фільтри регенерують, промиваючи завантаження розчином хлориду натрію [3, 4, 11, 12]. Регулювання процесу є автоматичним. Але такий підхід також має недоліки. Насамперед, відпрацьовані розчини хлориду натрію скидають у каналізацію чи водойми, іноді порушуючи екологічні вимоги. По-друге, за наявності у воді іонів жорсткості ємність катіонітів за йонами заліза різко зменшується [3, 4]. Внаслідок гідролізу іонів заліза, вони десорбують з іоніту лише частково. Це поступово отруєє катіоніт і знижує його обмінну здатність. Гідроліз заліза відбувається навіть без попереднього його окислення внаслідок підвищення pH за натрієвого катіонування води з гідрокарбонатною лужністю. Цього можна уникнути, використавши суміш сильно- й слабкокислотного катіонітів [4] або катіонітів і низькоосновних аніонітів у Cl^- -формі [11, 12]. Проте їхня буферна дія швидко втрачається після регенерування хлоридом натрію, і з часом застосування іонообмінних фільтрів чи фільтрувальних завантажень, що містять іоніти, стає неефективним.

Невирішеною частиною наукової проблеми вилучення іонів заліза з води є те, що недостатньо вивчено взаємний вплив іонів жорсткості й заліза на сорбційну й регенераційну здатність іонообмінних фільтрів.

Метою статті є визначення ефективності іонообмінного вилучення іонів заліза з води в присутності іонів жорсткості та розроблення фільтрувального завантаження, що забезпечує надійне знезалізнення незалежно від вмісту іонів жорсткості.

Методика роботи. Використовували сильно- й слабкокислотні катіоніти КУ-2-8 і Dowex MAC-3 у кислій і сольовій (Na^+ і Ca^{2+}) формах, високоосновний аніоніт АВ-17-8 у Cl^- , ClO_2^- і MnO_4^- -формах. Катіоніти переводили в Na^+ -форму розчином гідроксиду натрію (10 %), у Ca^{2+} -форму – розчином хлориду кальцію (10 %). Аніоніт в ClO_2^- -форму переводили розчином NaClO_2 (хлорит натрію; 10 %), у MnO_4^- -форму – розчином

KMnO₄ (перманганат калію; 10 %). Ємність катіоніту КУ-2-8 за іонами натрію становила 2456 мг-екв/дм³, кальцію – 2387, катіоніту Dowex MAC-3 – 4137 мг-екв/дм³. Ємність аніоніту АВ-17-8 за іонами ClO₂⁻ – 1220, MnO₄⁻ – 1510 ммоль/дм³.

Сорбція іонів заліза відбувалася за динамічних умов. Розчин сульфату заліза, приготовлений на дистильованій чи водопровідній воді пропускали крізь 20 см³ іоніту. Сорбцію іонів на катіоніті та очищення води здійснювали, фільтруючи розчини з витратою 10...15 см³/хв. Як завантаження використовували суміш катіоніту КУ-2-8 (15 см³) у Na⁺-формі та аніоніту АВ-17-8 (5 см³) у ClO₂⁻-формі.

Для оцінки окислювальної здатності аніоніту в ClO₂⁻ і MnO₄⁻-формах за статичних умов 20 см³ іоніту перемішували в розчині сульфату заліза з концентрацією за іонами заліза (II) 5,2 г/дм³. Окислювальну здатність визначали за зменшенням вмісту йонів заліза в розчині.

Для визначення жорсткості, концентрації йонів заліза, лужності й кислотності води, вмісту активного хлору, хлорат- і перманганат-аніонів використовували відомі методики [13].

Виклад основного матеріалу. Для порівняння ефективності катіонітів у разі вилучення слідових концентрацій іонів заліза було вивчено їхню сорбцію на сильно- й слабкокислотному катіонітах у кислій й сольовій формах (табл. 1; рис. 1, 2).

Таблиця 1 – Залежність концентрації заліза, лужності й рН розчину сульфату заліза в дистильованій воді (C_{Fe} = 0,5 мг/дм³) від пропущеного об'єму крізь катіоніт КУ-2-8 (I; II) і Dowex MAC-3 (III; IV) у кислій (I; III) і Na⁺-формах (II; IV)

V, дм ³	C _{Fe} , мг/дм ³				L, мг-екв/дм ³				рН			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
0,10	0,02	0,15	0,05	0,00	0,10	0,45	0,08	1,28	4,40	8,50	4,51	11,50
0,20	0,01	0,15	0,05	0,00	0,10	0,48	0,08	1,26	4,36	8,50	4,40	11,12
0,30	0,00	0,00	0,00	0,00	0,08	0,48	0,08	1,40	4,75	8,50	4,20	11,40
0,40	0,00	0,00	0,00	0,00	0,08	0,48	0,16	1,10	4,70	8,30	4,33	11,20
0,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,10	0,52	0,16	1,32	4,68	8,05	4,55	11,30
0,60	0,00	0,00	0,00	0,00	0,16	0,54	0,15	1,12	4,20	7,60	4,10	11,20
0,70	0,00	0,00	0,00	0,10	0,16	0,40	0,15	1,40	4,39	7,60	4,00	11,40
0,80	0,00	0,10	0,00	0,15	0,18	0,40	0,15	1,40	4,61	7,60	4,15	11,40
0,90	0,00	0,10	0,00	0,15	0,16	0,40	0,15	1,40	4,64	7,50	4,42	11,30
1,00	0,00	0,00	0,00	0,10	0,16	0,40	0,15	1,40	4,78	7,40	4,58	11,30
1,10	0,00	0,00	0,02	0,00	0,18	0,40	0,16	1,40	4,60	7,35	4,89	11,30
1,20	0,00	0,00	0,05	0,00	0,20	0,40	0,16	1,40	4,76	7,35	4,94	11,30
1,30	0,00	0,00	0,00	0,10	0,18	0,37	0,16	1,30	4,80	7,35	4,80	11,30
1,40	0,00	0,00	0,00	0,10	0,18	0,37	0,12	1,30	4,60	7,20	4,93	11,20
1,50	0,00	0,10	0,00	0,15	0,20	0,37	0,16	1,20	4,70	7,20	4,60	11,20
1,60	0,00	0,15	0,01	0,15	0,20	0,35	0,20	1,20	4,65	7,10	4,68	11,20
1,70	0,00	0,15	0,05	0,20	0,20	0,35	0,22	1,20	4,65	7,10	4,60	11,20
1,80	0,00	0,10	0,00	0,15	0,08	0,35	0,22	1,20	4,70	7,05	4,87	11,10
1,90	0,00	0,05	0,00	0,15	0,09	0,26	0,24	1,10	4,80	7,10	4,80	11,11
2,00	0,00	0,05	0,00	0,15	0,10	0,26	0,24	1,08	4,80	7,05	4,89	11,05

Установлено, що пропускання 2 дм³ розчину сульфату заліза (C_{Fe} = 0,5 мг/дм³) крізь катіоніт КУ-2-8 у кислій формі дозволяє повністю вилучити йони заліза. Під час використання катіоніту в Na⁺-формі в окремих пробах за концентрацій 0,10...0,15 мг/дм³ відбувався проскок заліза, що зумовлено частковим гідролізом заліза в нейтральному середовищі й дифузиею його у вигляді колоїдних частинок, що розчинялися під час аналізу. У разі застосування катіоніту в кислій формі рН дорівнював 4,4...4,8, що виключало гідроліз заліза та утворення колоїдних систем.

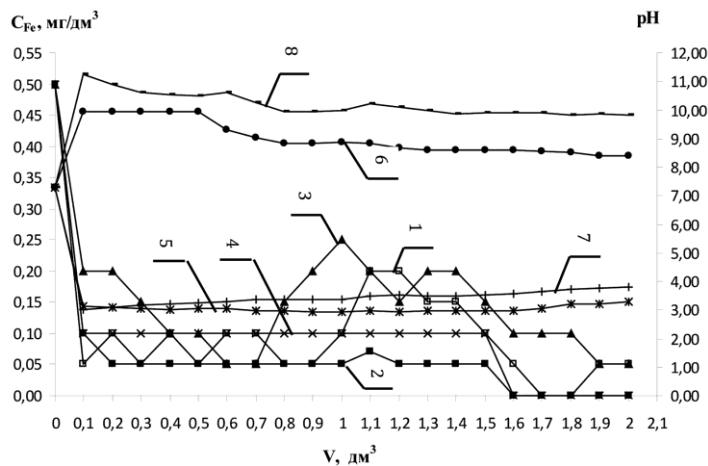

Рис. 1 – Залежність концентрації іонів заліза (1-4) і рН (5-8) від об'єму розчину сульфату заліза у водопровідній воді*, пропущеного крізь катіоніти КУ-2-8 (1-2, 5-6) і Dowex

MAC-3 (3-4; 7-8) у кислій(1, 3, 5, 7) і Na⁺-формі (2, 4, 6, 8)

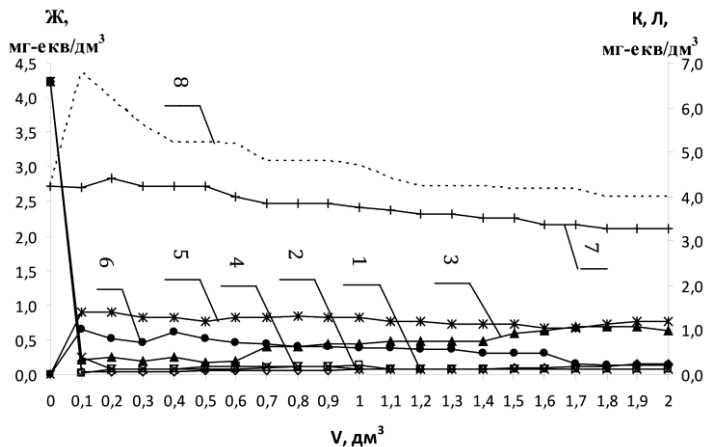

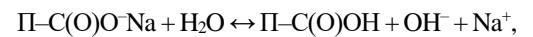
Рис. 2 – Зміна жорсткості (1-4), кислотності (5-6) і лужності (7-8) водопровідної води* після фільтрування крізь катіоніти КУ-2-8 (1-2, 5, 7) і Dowex MAC-3 (3-4, 6, 8) у кислій(1, 3, 5-6) і та Na⁺-формі (2, 4, 7-8)

* Ж = 4,24 мг-екв/дм³, Л = 4,22 мг-екв/дм³, C_{Fe} = 0,5 мг/дм³, рН = 7,3 майже не змінює.

Оцінити реальну обмінну ємність катіонітів за іонами заліза за їхньої концентрації 0,5 мг/дм³ досить складно, тому що для проскоку потрібно профільтрувати десятки літрів води. Тому вивчено сорбцію іонів заліза на катіоніті КУ-2-8 у Ca²⁺-формі, пропускаючи крізь нього водопровідну воду (рис. 3). Для виключення окислення заліза (II) й насичення ним розчину, водопровідну воду пропускали спочатку крізь колонку, заповнену катіонітом КУ-2-8 у Fe²⁺-формі (30 см³). Середня концентрація іонів заліза на виході з колонки становила 24,2, іонів кальцію – 3,44 мг-екв/дм³. Після цього воду пропускали крізь катіоніт КУ-2-8 у Ca²⁺-формі (20 см³). За цих умов іони заліза вилучаються винятково завдяки йонному обміну, оскільки їхнє окислення майже виключено.

Після фільтрування 20 дм³ води обмінна динамічна ємність катіоніту за іонами заліза (II) досягла 727,6 г-екв/дм³. Проте до проскоку заліза в концентрації 0,5 мг/дм³ ОДЄ іоніту була лише 171,8 мг-екв/дм³. Тобто за допомогою 1 дм³ іоніту можна вилучити залізо з 3,2 м³ води за його вмісту 1,5 мг/дм³. Такий результат є цілком задовільним. Але під час регенерації йоніту хлоридом натрію в систему потрапляє кисень, і більша частина іонів заліза не десорбується внаслідок окислення й гідролізу. У зв'язку з цим, через певну кількість фільтроциклів пори катіоніту будуть зашлаковані гідроксидом заліза, що призведе до втрати здатності його до йонного обміну.

Схожу картину спостерігали, використовуючи слабокислотний катіоніт. Під час застосування катіоніту в Na⁺-формі є можливим частковий гідроліз заліза (рН > 11) і проскок його у вигляді Fe(OH)₂ і Fe(OH)₃. У кислій формі катіоніт ефективно вилучає іони заліза, проте іноді відбувається проскок на рівні 0,01...0,05 мг/дм³, що може бути зумовлено зниженням обмінної здатності йоніту внаслідок переходу його карбоксильних груп із дисоційованої в асоційовану форму зі зменшенням рН до 4,00...4,89. Визначена лужність за метиловим оранжевим у цьому випадку залежала від рН, адже зміна кольору індикатору відбувається, коли рН = 3,1...4,4. Це обумовлює завищення визначених показників лужності порівняно з реальними. Зростання рН для слабкислотного катіоніту в Na⁺-формі спричинено гідролізом карбоксильних груп іоніту:

де P – фрагмент полімеру матриці катіоніту.

Ефективність вилучення заліза з води (Ж = 4,24 мг-екв/дм³, C_{Fe} = 0,5 мг/дм³) суттєво зменшується в присутності іонів кальцію й магнію. За цих умов спостерігався проскок іонів заліза на рівні 0,05...0,15 мг/дм³. Вищу ефективність катіонітів у Na⁺-формі можна пояснити частковим окисненням і гідролізом заліза за більших рН (8,50...9,96 для КУ-2-8 і 9,82...11,25 для Dowex MAC-3). Проте в цілому, в присутності іонів жорсткості ефективність вилучення іонів заліза є меншою навіть за запасу ємності (рис. 2). У разі використання катіонітів у кислій формі спостерігається повне вилучення карбонатів і гідрокарбонатів, тоді як використання їх у Na⁺-формі лужність води

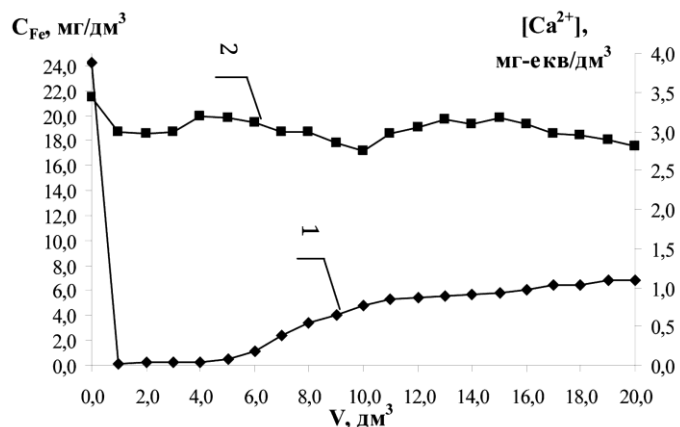

Рис. 3 – Зміна концентрації заліза (1) й кальцію (2) після фільтрування водопровідної води* послідовно крізь катіоніт КУ-2-8 у Fe²⁺-формі (30 см³) і Ca²⁺-формі (20 см³)

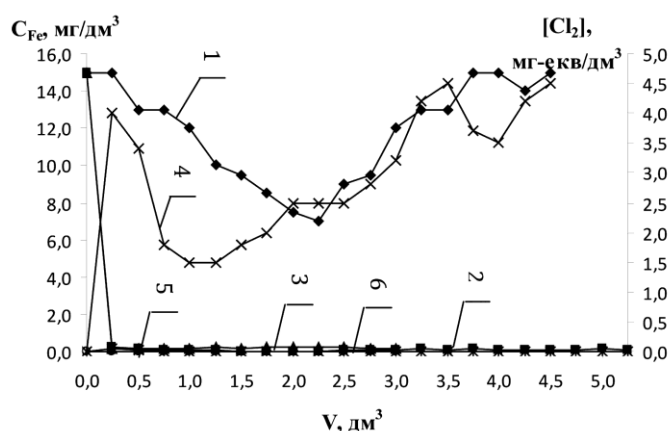

Рис. 4 – Залежність концентрації іонів заліза (1-3) і вмісту сполук хлору (за Cl₂) (4-6) від об'єму розчину сульфату заліза в водопровідній воді*, пропущеного крізь аніоніт АВ-17-8 у ClO₂⁻-формі (1, 4) і суміш катіоніту КУ-2-8 у Na⁺- та аніоніту АВ-17-8 у ClO₂⁻-формах (2-3, 5-6), до (2, 5) і після промивання (3, 6)

* Ж = 4,49 мг-екв/дм³, [Ca²⁺] = 3,49 мг-екв/дм³, [Mg²⁺] = 0,96 мг-екв/дм³, Л = 4,28 мг-екв/дм³, рН = 7,3

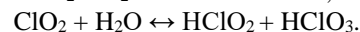
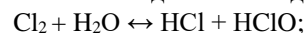
(рис. 4, 5). Проте одночасно зі знезалізненням води відбувається її пом'якшення із зниженням жорсткості до 0,12...0,20 мг-екв/дм³. Оскільки йони заліза затримувалися у вигляді нерозчинного гідроксиду Fe(OH)₃, то опір фільтруванню зростає. Після промивання завантаження ефективність очистки води зберігалася на достатньо високому рівні (див. рис. 5).

Ефективним було також використання аніоніту в MnO₄⁻-формі. При цьому відбувалося знезалізнення без змінення основних характеристик води – жорсткості, лужності, рН (рис. 6). Недоліком було зниження швидкості фільтрування внаслідок забруднення завантаження гідроксидом заліза (III), хоча після промивання фільтр забезпечив ефективне знезалізнення.

Крізь 20 см³ аніоніту за один цикл пропустили 7 дм³ води. Для 1 м³ об'єм очищеної води за один цикл становитиме 350 м³. За швидкості фільтрування 7 м³/год тривалість циклу становитиме 13 год за концентрації йонів заліза 15 мг/дм³. Проте вміст заліза в артезіанській воді є на порядок нижчим, тому цикл може бути набагато тривалішим.

Проблема окислення іонів заліза під час водопідготовки є не настільки простою, як здається. Навіть без аерування у воду потрапляє певна кількість кисню, частково окислюючи йон заліза (II) й забруднюючи систему очищення гідроксидом заліза (III).

З іншого боку, попереднє аерування, відстоювання й фільтрування не забезпечують ефективного очищення води, оскільки залізо мігрує у вигляді колоїдів, а інколи і в розчинному стані. До того ж уведення додаткових стадій водопідготовки суттєво її ускладнює. Тому було вивчено окислення іонів заліза (II) на аніоніті АВ-17-8 у ClO₂⁻ і MnO₄⁻-формах. Після фільтрування води крізь них має відбуватися її повне знезараження й досить ефективне окислення заліза. Проте використання аніоніту в ClO₂⁻-формі не дозволило одержати високий результат (рис. 4). Після фільтрування водопровідної води з концентрацією заліза 15 мг/дм³ відбувалося зниження рН до 4...5, що гарантувало високу розчинність іонів Fe²⁺ і Fe³⁺ (рис. 5). Тому знезалізнення або майже не відбувалося, або було малоефективним. Пояснити це можна розкладом ClO₂⁻-аніонів із дегазацією. Під час розчинення цих сполук відбувається також підкислення води:

Підтвердженням цього є високі концентрації сполук хлору (див. рис. 4). Уміст активного хлору досягав 1,5...4,5 мг-екв/дм³. У зв'язку з цим для підтримання нейтрального середовища використовували катіоніт КУ-2-8 у Na⁺-формі в суміші з аніонітом АВ-17-8 у ClO₂⁻-формі за співвідношенні об'ємів 3:1. Це забезпечило стабільний рН обробленої води (7,0...8,1) і майже повне вилучення йонів заліза за відсутності надлишку активного хлору у воді

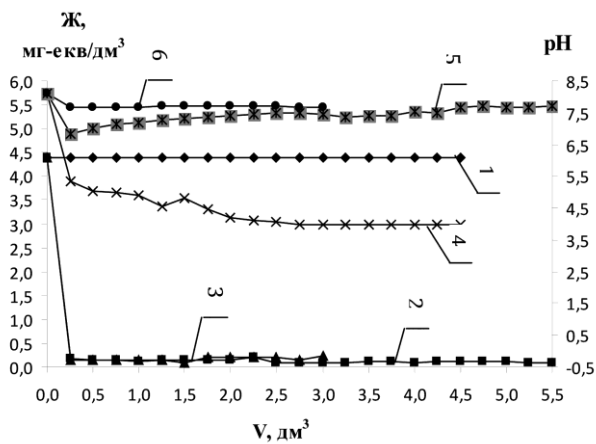

Рис. 5 – Зміна жорсткості (1-3) і рН (4-6) водопровідної води залежно від об'єму розчину заліза в ній (15 мг/дм³), пропущеного крізь аніоніт АВ-17-8 у ClO_2^- -формі (1, 4) і суміш катіоніту КУ-2-8 у Na^+ - та аніоніту АВ-17-8 у ClO_2^- формах (2-3, 5-6), до (2, 5) й після промивання (3, 6)

Щоб оцінити реальну окислювальну здатність аніоніту в ClO_2^- і MnO_4^- -формах, 20 м³ аніоніту вміщували в 1100 см³ розчину сульфату заліза з концентрацією заліза 5,2 г/дм³. Через добу визначали залишковий вміст заліза. У пробі з аніонітом у ClO_2^- -формі спостерігалось окислення 2080, у MnO_4^- -формі – 1760 мг заліза. У першому випадку окислювальна здатність становила 1870 мг-екв/дм³ (38,0 % від теоретично можливої), у другому – 1575 мг-екв/дм³ (34,8 %). Вочевидь, результати в цьому випадку є заниженими внаслідок високої концентрації сульфату заліза у воді, що призводить до її підкислення (рН = 4,5...5,2) і зменшення відновлювальної здатності заліза. Окрім цього, на поверхні йоніту утворюється шар гідроксиду заліза, що погіршує дифузію води до поверхні поділу фаз. Але й за таких результатів пропонувані фільтри є достатньо перспективними.

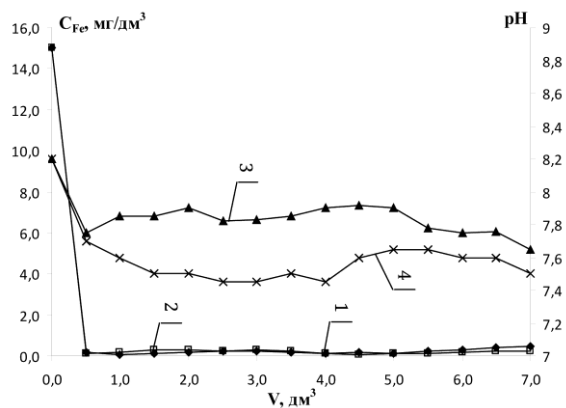

Рис. 6 – Залежність концентрації іонів заліза (1-2) і рН (3-4) від об'єму розчину сульфату заліза (15 мг/дм³) у водопровідній воді*, пропущеного крізь аніоніт АВ-17-8 у MnO_4^- -формі, до (1, 3) і після промивання (2, 4)

* Ж = 4,80 мг-екв/дм³, $[\text{Ca}^{2+}] = 3,84$ мг-екв/дм³, $[\text{Mg}^{2+}] = 0,96$ мг-екв/дм³, Л = 4,64 мг-екв/дм³, рН = 8,2

Висновки. Вивчено сорбцію йонів заліза на сильно- й слабкислотному катіонітах за вмісту заліза у водопровідній воді 4,5...25 мг/дм³. Доведено, що катіоніт КУ-2-8 сорбує йони заліза навіть у Ca^{2+} -формі. Обмінна динамічна ємність іоніту до прокопу йонів заліза становить 172 мг-екв/дм³.

Тривалість циклу зростає також із збільшенням об'єму завантаження у разі змішування аніоніту з кварцовим піском (рис. 7). Навіть за співвідношення іоніту й піску 1:2 ефективність знезалізнення води є високою за концентрації йонів заліза 15...2 мг/дм³ (рис. 7, 8). За концентрації заліза 2,2 мг/дм³ було профільтровано 17 дм³ води крізь 60 см³ завантаження без суттєвої зміни гідравлічного опору фільтру за високої ефективності знезалізнення ($C_{\text{Fe}} = 0...0,20$ мг/дм³).

Окислювальна ємність аніоніту в ClO_2^- і MnO_4^- -формах є досить високою. За ємності аніоніту за ClO_2^- 1220 ммоль/дм³ його окислювальна здатність за окислення Fe^{2+} до Fe^{3+} теоретично становитиме 4880 мг-екв/дм³ при відновленні ClO_2^- до Cl^- . За ємності аніоніту за MnO_4^- 1510 ммоль/дм³ його окислювальна здатність при відновленні перманганат-аніону до MnO_2 становитиме 4530 мг-екв/дм³. Тобто 1 м³ аніоніту теоретично забезпечує окислення 253 г заліза.

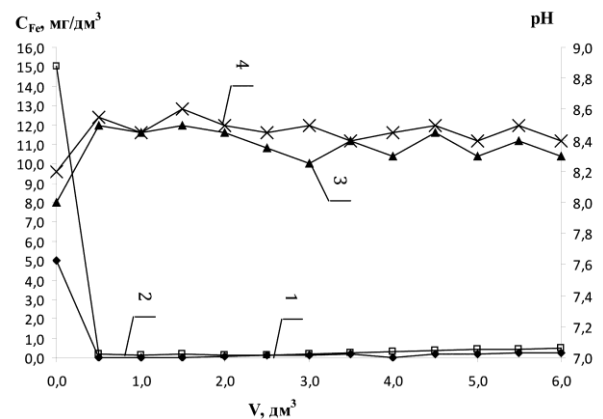

Рис. 7 – Залежність концентрації іонів заліза (1-2) і рН (3-4) від об'єму водопровідної води*, пропущеної крізь суміш аніоніту АВ-17-8 у MnO_4^- -формі й кварцового піску, за вмісту заліза 5 (1, 3) і 15 мг/дм³ (2, 4)

* Ж = 4,80 мг-екв/дм³, $[\text{Ca}^{2+}] = 3,84$ мг-екв/дм³, $[\text{Mg}^{2+}] = 0,96$ мг-екв/дм³, Л = 4,64 мг-екв/дм³

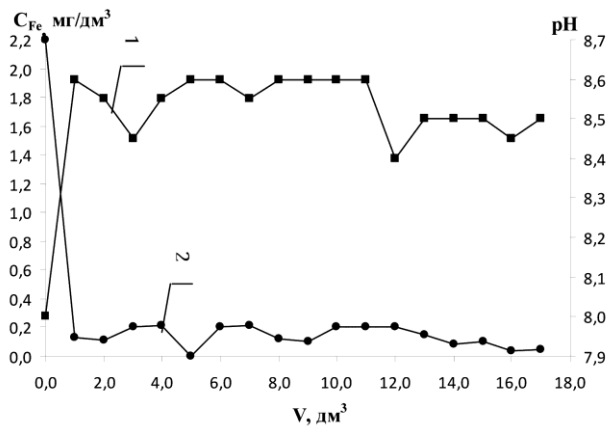

Рис. 8 – Залежність концентрації іонів заліза (1) і pH (2) від об'єму водопровідної води*, пропущеної крізь суміш аніоніту АВ-17-8 у MnO_4^- -формі й кварцового піску, за вмісту заліза 2,2 мг/дм³

* Ж = 4,40 мг-екв/дм³, $[Ca^{2+}] = 3,44$ мг-екв/дм³, $[Mg^{2+}] = 0,96$ мг-екв/дм³, ЛІ = 4,08 мг-екв/дм³, pH = 8,1

- та безпека життєдіяльності. – 2006. – № 6. – С. 17–21.
3. Гомеля І. Н. Оценка эффективности ионитов КУ-2-8 и Aqualine K-100 FC при умягчении воды в присутствии ионов железа / И. Н. Гомеля, Ю. А. Омельчук, В. М. Радовенчик // Экологические технологии и ресурсосбережение. – 2008. – № 3. – С. 62–65.
 4. Боженко А. М. Выбор смеси ионитов для эффективного умягчения и обезжелезивания воды / А. М. Боженко, И. Н. Гомеля, Ю. А. Омельчук // Зб. наук. пр. СХУЯЕ та П. – 2007. – Вип. 4 (24). – С. 144–149.
 5. Гончарук В. В. Наночистота в питательном водоснабжении / В. В. Гончарук, А. А. Кавицкая, М. Д. Скильская // Химия и технология воды. – 2011. – Т. 33. – № 1. – С. 63–94.
 6. Kavitskay A. A. Reverse osmosis of concentrated calcium sulphate solution in the presence of iron (II) ions using composite membranes / A. A. Kavitskay, T. V. Knyazkova, A. A. Maynazovich // Desalination. – 2000. – Vol. 132. – P. 281–286.
 7. Тугай А. М. Экспериментальные исследования обезжелезивания подземных вод на двухслойных фильтрах / А. М. Тугай, О. О. Садчиков // Наук. вісн. будівництва. – 2013. – Вип. 72. – С. 363–369.
 8. Садчиков О. О. Моделирование и расчеты потерь напора у двухслойном фильтре при обезжелезивании воды // Экологическая безопасность та природокористування : зб. наук. пр. – 2013. – Вип. 13. – С. 18–23.
 9. Чернова Н. М. Расчет глубины удаления ионов Mn^{2+} из воды при использовании сорбента-катализатора / М. Н. Чернова, О. В. Мамченко // Вода і водоочисні технології. Науково-технічні вісті. – 2012. – № 4 (10). – С. 4–11.
 10. Юрков С. В. Обезжелезивание воды электрокоагуляцией / С. В. Юрков, О. О. Садчиков // Проблемы водоснабжения, водовыведения та гидравлики : наук.-техн. зб. – 2009. – Вип. 12. – С. 20–24.
 11. Комплексная очистка воды с использованием комбинированной загрузки Экософт микс / Т. Е. Митченко, Н. В. Макарова, А. А. Митченко и др. // Вода і водоочисні технології. – 2004. – № 2. – С. 20–23.
 12. Фильтрующие среды для комплексной очистки воды / Е. А. Шевчук, З. В. Малецкий, Е. Н. Шенкарук и др. // Вода і водоочисні технології. – 2009. – № 6–7. – С. 24–28.
 13. Лурье Ю. Ю. Справочник по аналитической химии / Ю. Ю. Лурье. – М. : Химия, 1989. – 448 с.

Визначено умови очищення води від іонів заліза на суміші катіоніту КУ-2-8 у Na^+ -формі та аніоніту АВ-17-8 у ClO_2^- -формі. Установлено, що ця суміш забезпечує ефективне знезалізнення й пом'якшення води.

У разі використання аніоніту АВ-17-8 у MnO_4^- -формі забезпечується ефективне знезалізнення завдяки окисленню Fe^{2+} до Fe^{3+} із подальшим гідролізом. Тривалість фільтроциклу зростає в разі застосування суміші аніоніту з кварцовим піском.

Список використаної літератури

1. Шумілова О. О. Дослідження впливу евтрофікації на вторинне забруднення Бузького лиману важкими металами / О. О. Шумілова, Г. Г. Трохименко // Вісник НУК. – 2012. – № 1. – С. 56–62.
2. Мальований М. С. Дослідження ізотерми адсорбції іонів Fe^{2+} на природних глинистих мінералах Сумської області / М. С. Мальований, С. Б. Большанина, В. Д. Дудченко // Екологія довкілля

Надійшла до редакції 19.11.2015